

Werken in de nabijheid van de eikenprocessierups

Inhoudsopgave

- Wat is de gewenste situatie?
- Maatregelen
- Checklist
- Toelichting op de maatregelen
- Algemeen
- Gezondheid
- Beheer

Goedgekeurd door Sociale Partners

Getoetst door Nederlandse Arbeidsinspectie

De eikenprocessierups heeft een groot aantal brandharen. De haren bevatten een giftig eiwit waarop ons lichaam heftig kan reageren. De brandharen van de rups zorgen voor vervelende klachten zoals hevige jeuk en irritatie aan je huid en ogen. De brandharen van de rups geven na contact klachten die veel lijken op een allergische reactie. Hoe vaker je in contact komt met de brandharen, des te sterker je lichaam erop reageert. De klachten verschillen per persoon. Contact kan door direct contact met rupsen en nesten of door indirect contact met brandharen via de lucht. De haartjes worden verspreid door:

- de wind (tot wel 100 meter)
- langsrijdend verkeer
- tijdens het wegzuigen van de rupsen
- wanneer er aan kleding brandharen aan blijven kleven waardoor jezelf- maar ook andere materialen besmet kunnen worden, o.a., de autostoel.

Klachten kun je dus ook krijgen als je niet direct rupsen ziet of aanraakt!

Voor het bestrijden van de eikenprocessierups, zie: [Veilig bestrijden van de eikenprocessierups](#).

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ Er vindt geen blootstelling plaats aan de brandharen van de eikenprocessierups.

Maatregelen

- ➔ Stem de planning van werkzaamheden af op de risico's van blootstelling.
- ➔ Geef voorlichting aan medewerkers zodat zij de eikenprocessierups (incl. nesten, restanten) kunnen herkennen en weten welke maatregelen zij kunnen treffen om blootstelling te voorkomen, brandharen te verwijderen e.d.
- ➔ Spreek met medewerkers af dat zij met de leiding overleggen als zij tijdens hun werk in aanraking (dreigen te) komen met rupsen, (oude) brandharen, spinselnesten, vervellingshuidjes, grond met rupsrestanten of met nesten uit voorgaande jaren.

- Nesten (grondnesten of in bomen) of (oude) rupsrestanten) worden door een deskundig bedrijf verwijderd en tot die tijd met rust gelaten.
- Pas voorzorgsmaatregelen toe (dragen van een wegwercoverall met capuchon, wegwerp handschoenen, oogbescherming, mondneusmasker FFP3 en makkelijk schoon te spoelen schoenen of laarzen).

Checklist

- Heb ik een aantoonbare instructie eikenprocessierups gehad?
- Is voldoende nagegaan of er in het werkgebied brandharen van de eikenprocessierups voorkomen?
- Meld ik direct onverwachte (oude) nesten van de eikenprocessierups?
- Vermijd ik direct contact met rupsen, (oude) brandharen, spinselnesten en vervellingshuidjes?
- Let ik op de windrichting zodat de brandharen niet naar mij toewaaien?
- Heb ik voldoende spoelwater bij mij?
- Draag ik de PBM zoals afgesproken tijdens de instructie?
- Werk ik volgens de instructies en de afspraken die zijn gemaakt in het bedrijf?
- Eén keer nee? Bel je leidinggevende (als je het zelf niet kan oplossen).

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Ga voorafgaand aan werkzaamheden na of er blootstellingsrisico is door de eikenprocessierups. Zie bijvoorbeeld: <https://processierups.nu/>
- Pas de werkplanning aan op basis van deze informatie: voer alleen in dringende gevallen werkzaamheden uit op plaatsen waar blootstellingsrisico is.
- Tref voorbereidingen om het blootstellingsrisico zo klein mogelijk te houden: zorg voor de juiste machines, apparaten, middelen (bijv. t.b.v. afzettingen) en persoonlijke beschermingsmiddelen.
- Spreek werkzaamheden en omstandigheden met medewerkers van tevoren goed door zodat zij weten wat hen te doen staat, welke voorzorgsmaatregelen zij moeten nemen en wanneer zij contact moeten opnemen met de leiding.

Werken met bomen, takken en het blad

- Laat in de bladperiode geen snoei- of veldwerkzaamheden uitvoeren in en nabij bomen waar zich nesten in bevinden of gedurende het bladseizoen in hebben gezeten.
- Spreek met medewerkers af dat zij hun werkomgeving eerst verkennen en goed opletten tijdens hun werkzaamheden: Bij het opruimen van afgewaaide takken of omgevallen eikenbomen kan blootstelling plaatsvinden: eerst checken op brandharen van de eikenprocessierupsen in grondnesten en oude nesten.
- Laat eerst het nest, door een gespecialiseerd bedrijf, verwijderen en ga dan pas een eikenboom kappen. Zo voorkom je verdere verspreiding van brandharen.
- Zorg dat medewerkers extra opletten bij een klimop om de stam van de eik. Oude nesten in klimop worden vaak niet gezien en kunnen voor overlast zorgen.
- Laat medewerkers bij het versnipperen van snoeihout checken of er nog nestresten aan zitten.
- Werk zoveel mogelijk machinaal bij bladruimen en zonder bladblazer. Zorg dat medewerkers niet in contact komen met de bladeren van aangetaste bomen.
- Laat medewerkers, bij het verwijderen van afzettingslinten om eiken met nesten, er rekening mee houden dat er haren van de rups op het lint kunnen zitten.

Foto: Andre Effink

Maaien van bermen, gazons en gras

Brandharen kunnen op gazons, gras, akkers, hooi en kuilvoer terecht komen, waar ze lang kunnen overleven. Ook als het veel heeft geregend. Voorkom dat rupsen en nesten in de maaimachine komen waardoor brandharen weer verspreid kunnen worden. Het is niet altijd mogelijk, maar het is beter om op deze plaatsen geen gras meer te maaien. Of alleen te maaien als het gras nat is.

- Beoordeel altijd eerst de plaatselijke werksituatie, let ook altijd goed op weersomstandigheden, windkracht en windrichting, vochtigheid en het aantal nesten.
- Maai met een maaimachine met cabine. Houd ramen en deuren gesloten.
- Maai niet met een bosmaaier in een besmette zone en om aangetaste bomen (aanwezigheid van nesten). Dit om te voorkomen dat grondnesten kapot worden gemaaid en zo hun brandharen verspreiden.
- Zorg voor voldoende schoon spoelwater in de werkauto.
- Laat medewerkers de machines schoon spuiten na het maaien voor deze de loods in gaan. Draag hierbij de persoonlijke beschermingsmiddelen.

Opleiding en instructie

- Instrueer de medewerkers aantoonbaar over de gevaren van het werk en de te nemen maatregelen.
- In de instructie aan de medewerkers moet minimaal het volgende (staat ook in de bijlage [1instructie Eikenprocessierups](#) die je kan printen) aan de orde komen:
- De gevaren van de brandharen van de eikenprocessierups zoals:
 - de eigenschappen van de brandharen
 - de mogelijke effecten van het lichaam op de brandharen
 - effecten na herhaalde blootstelling

- irritatie van de huid, luchtweg, ogen
- hoe de verspreiding plaats vindt (wind, langsrijdend verkeer, besmette kleding, enz.)
- Hoe je de eikenprocessierups herkent.
- Planning van de werkzaamheden. Voorkom werken op een plaats met blootstellingsgevaar.
- Op het werk vooraf de werkomgeving verkennen en opletten tijdens het werk
- Let op (resten van) nesten bij snoeien, snipperen, bladruimen, enz.
- Effect van de wind(richting). Brandharen kunnen meer dan 100 meter verwaaien.
- Wat te doen bij aanwezigheid van nesten, restanten en oude nesten van voorgaande jaren.
- Afzetten van besmet gebied: Zorg dat duidelijk is door wie en wanneer dat gedaan wordt.
- Waarom rupsen met rust gelaten moeten worden en alleen gespecialiseerde bedrijven de nesten verwijderen
- Op of dichtbij plaatsen waar rupsen of nesten kunnen zijn zo mogelijk niet maaien om verspreiding te voorkomen. Als er toch gemaaid moet worden; houd de deuren en ramen van de cabine gesloten.
- In besmet gebied niet maaien een bosmaaier, blad blazen enz. Voorkom verspreiding.
- Smit een machine schoon voordat deze de werkplaats in gaat.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Als er in besmet gebied gewerkt moet worden; welke persoonlijke beschermingsmiddelen gebruikt moeten worden:
 - wegwerpoverall met capuchon,
 - wegwerp handschoenen,
 - oogbescherming,
 - mondneusmasker FFP3 en
 - makkelijk schoon te spoelen schoenen of laarzen
 - schone, niet vale signaalkleding bij werken in de openbare ruimte
- Zorg voor voldoende schoon spoelwater in de bedrijfswagen.

Kleding

- Ga niet met besmette kleding een auto of gebouw in maar trek deze buiten uit, stop deze in een gesloten zak, wegwerpkleding apart van overige kleding
- Brandharen in kleding?
 - De brandharen zijn moeilijk uit de kleding te verwijderen.
 - Was de kleding, op 60 graden met een dubbele dosering wasmiddel.
 - Was kleding die op maximaal 30/40 graden gewassen mag worden twee keer en extra spoelen. Dan worden de haartjes zachter en worden makkelijker uitgespoeld. Doe de overall en overige beschermingsmiddelen uit voorafgaand aan elke pauze uit en hervat het werk pas nadat een nieuwe overall en overige beschermingsmiddelen is aangetrokken.
- Voer wegwerpoveralls en wegwerphandschoenen op dezelfde wijze af als rupsafval, in een voorraadvat, als irriterend afval.

Klachten?

- Heb je ergens jeuk of rode plekjes?
 - Plak daar dan plakband op de huid.
 - Trek dan het plakband er weer af. De brandhaartjes blijven aan het plakband kleven.
 - Meerdere keren strippen!
- Spoel de huid en ogen goed met veel lauw water. Bijvoorbeeld onder de douche.
- Ga niet krabben of wrijven! (De klachten worden daardoor erger.)
- Bij veel jeuk kan een verkoelende zalf of crème met bijvoorbeeld menthol helpen.

- Meestal verdwijnen de klachten binnen enkele dagen tot twee weken.
- Neem contact met de huisarts op als je last blijft houden van heftige (oog)klachten zoals jeuk, roodheid of zwelling.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

Bij risico op contact met de haren van de eikenprocessierups dragen medewerkers:

- een mondneusmasker met een FFP3 filter
- wegwerphandschoenen en wegwerpoverall met capuchon
- makkelijk schoon te spoelen schoenen of laarzen
- oogbescherming

- Ga niet met besmette kleding een auto of gebouw in maar trek deze buiten uit, stop deze in een gesloten zak, wegwerpkleding apart van overige kleding

- Was de kleding die mogelijk besmet geraakt is door brandharen grondig. De brandharen zijn moeilijk uit de kleding te verwijderen. Om herhaalde blootstelling te voorkomen is verwijderen van de haren uit de kleding echter noodzakelijk. Was de kleding, wanneer je weet dat je in een besmet gebied bent geweest en je overlast van de brandharen hebt ondervonden, op 60 graden met een dubbel dosering wasmiddel.

- Was kleding die op maximaal 30/40 graden gewassen mag worden twee keer en extra spoelen. Dan worden de haartjes zachter en worden makkelijker uitgespoeld. Doe de overall en overige beschermingsmiddelen uit voorafgaand aan elke pauze uit en hervat het werk pas nadat een nieuwe overall en overige beschermingsmiddelen is aangetrokken.

- Voer wegwerpoveralls en wegwerphandschoenen op dezelfde wijze af als rupsafval, in een voorraadvat, als irriterend afval.

Na blootstelling aan brandharen:

- *Direct contact met rupsen en nesten*

- *Indirect contact met brandharen via de lucht*

- Trek kleding waarin brandharen zitten uit.
- Heb je ergens jeuk of rode plekjes? Plak daar dan plakband op de huid. Trek dan het plakband er weer af. De brandhaartjes blijven aan het plakband kleven. Meerdere keren strippen!
- Spoel de huid en ogen goed met veel lauw water. Bijvoorbeeld onder de douche.
- Ga niet krabben of wrijven! (De klachten worden daardoor erger.)
- Bij veel jeuk kan een verkoelende zalf of crème met bijvoorbeeld menthol helpen.
- Meestal verdwijnen de klachten binnen enkele dagen tot twee weken.
- Neem contact met de huisarts op als je last blijft houden van heftige (oog)klachten zoals jeuk, roodheid of zwelling.
- Zie voor meer informatie ook <https://processierups.nu/veelgestelde-vragen/wat-te-doen-bij-huidklachten/>

Meer informatie over de eikenprocessierups

Herkennen van de EPR

De rupsen zijn ruim 3 centimeter lang en hebben een grijsgrauwe kleur. In het nest verzamelen rupsen, vervellingen en uitwerpselen zich omgeven door spinsel. De nesten bevinden zich meest onder takoksels maar ook op de stam en stamvoet op de grond. De rupsen verplaatsen zich vanuit de nesten in een sliert – in processie – naar de blaadjes.

- [Stigas werknemersfolder](#)
- www.rupsen.info

Algemeen

Op de website van het Kennisplatform Processierups: www.processierups.nu, staan meer dan 137 vragen en antwoorden over allerlei aspecten van de eikenprocessierups. Verder wordt in de nieuwsberichten actuele informatie gegeven over de ei-uitkomst en ontwikkeling van de diverse ontwikkelingsstadia van de eikenprocessierups.

Gezondheid

RIVM de regionale GGD'n (www.rupsen.info) leveren kennis over de gezondheidsrisico's van de eikenprocessierups en adviseren bij gezondheidsklachten. Betrouwbare, specifieke gezondheidsinformatie staat op www.thuisarts.nl. Gezondheidscijfers eikenprocessierups overlast 2019: www.Nivel.nl

Beheer

In 2022 is een update van de [Leidraad Beheersing Eikenprocessierups](#) gepubliceerd. In de leidraad wordt naast gedetailleerde informatie over de ecologie en de gezondheidsrisico's ingegaan op: Voorkomen plaagdruk, Risicoanalyse, Monitoring, Bestrijding, Beleid en organisatie en communicatie.

Zie voor het bestrijden van de eikenprocessierups de Arbocatalogus: [Veilig bestrijden van de Eikenprocessierups](#)